

Křest knihy o Občanském fóru

V předvečer 20. výročí vzniku Občanského fóra se na stejném místě v Činoherním klubu v Praze konal křest knihy *Občanské fórum, den první. Vznik Občanského fóra v dokumentech a fotografiích*. Jejím kmotrem se stal senátor a někdejší mluvčí Charty 77 Alexandr Vondra, který večer 19. listopadu 1989 v Činoherním klubu z podstatné části moderoval.

Kmotr knihy Alexandr Vondra vzpomíná v Činoherním klubu na dvacet let staré události. Naslouchají mu (zleva) Pavel Žáček, Petr Hejma, Richard Kraus a Vojtěch Ripka. Foto: Přemysl Fialka

Kromě historického úvodu obsahuje kniha vydaná ve spolupráci s Městskou částí Praha 1 úplný přepis audionahrávky ustavujícího setkání Občanského fóra s příslušným poznámkovým aparátem, šest dokumentů z proveniencie Státní bezpečnosti zachycující pohled komunistické totalitní moci na tyto události a v neposlední řadě dva DVD disky s videozáznamy Originálního videožurnálu a kameramana Richarda Krause, který je zrekonstruoval do

prezentované podoby. *Byly to asi tři měsíce práce, musel jsem se vlastně ty videozáznamy naučit zpaměti a pak je sloučit s audionahrávkou. Domnívám se však, že informace v knize obsažené budou pro mnoho lidí velmi zajímavé,* řekl kameraman.

Dalším z hostů slavnostního křtu byl starosta Prahy 1 Petr Hejma, který na Činoherní klub vzpomínal jako na místo vzrušených debat revolučních dnů v listopadu a prosinci 1989.

Jsem rád, že tato publikace vznikla v naší spolupráci, protože se domnívám, že je nutné připomínat naši historii, a Občanské fórum je její důležitou a nedílnou součástí, uvedl Petr Hejma.

Vzrušenou diskusi v závěru vzbudilo faksimile jednoho z dokumentů, v němž StB tvrdí, že informace o Občanském fóru získala od tajného spolupracovníka s krycím jménem „Gogh“, pod nímž se údajně skrývá Joska Skalník. (red.)

Výsledky činnosti Ústavu pro studium totalitních režimů a Archivu bezpečnostních složek

Ústav pro studium totalitních režimů a Archiv bezpečnostních složek zveřejnily výsledky své práce v souhrnných ukazatelích za období od vzniku, tedy 1. 2. 2008 – 30. 11. 2009.

Tiskové konference prezentující jeden z výstupů Ústavu – zveřejnění seznamu kádrových příslušníků I. a II. správy SNB – se zúčastnili (zleva) Miroslav Lehký, Juraj Kalina, Světlana Ptáčníková a Pavel Žáček
Foto: Přemysl Fialka

Během prvních dvaadvaceti měsíců dosáhl Ústav pro studium totalitních režimů při plnění úkolů stanovených zákonem č. 181/2007 Sb. nemalých pracovních výsledků. Publikoval 20 monografií, edic dokumentů, memoárů či sborníků z konferencí a seminářů. Dalších 19 publikací vyšlo ve formě

katalogů, příruček či informačních brožur. V ruce držíte deváté číslo čtvrtletní revue *Paměť a dějiny*, vydán byl také odborný časopis *Securitas Imperii*. Na jaře vyšlo první číslo anglického časopisu *Behind the Iron Curtain*.

Ústav zorganizoval 4 mezinárodní konference, 11 symposií, 55 seminářů,

1 filmový festival a 27 výstav; jedna z nich putuje po Evropě a Spojených státech. Periodicky organizované semináře, zaměřené na různé problémy nacismu a komunismu, navštívilo asi 1100 účastníků.

V průběhu vzdělávací a přednáškové činnosti odborní zaměstnanci

realizovali na základních, středních i vysokých školách více než 138 přednášek. Ve třinácti specializovaných seminářích proběhlo na půdě Ústavu vzdělávání 300 učitelů a na seminářích letních škol pak dalších 65 pedagogů. V rámci tvorby pomůcek byla vytvořena unikátní webová učebnice, multimediální didaktické DVD pro učitele a celkem přes 180 metodických listů pro výuku moderních dějin. Odborníci Ústavu se výraznou měrou podíleli na formulaci metodického doporučení pro výuku moderních dějin, vydaného Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy v říjnu 2009.

V rámci různých projektů bylo formou oral history zachyceno 150 vzpomínek pamětníků; více než 40 z nich je publikováno na webu. Svě úkoly plní i knihovna Jána Langoše.

Ústav je od počátku aktivním partnerem portálu Paměť národa, provozovaného ve spolupráci s Českým rozhlasem a o. s. Post Bellum, který získal cenu Inforum 2009 za nejlepší internetový projekt roku a v soutěži Křišťálová lupa v kategorii Projekt roku byl druhý.

Webová stránka www.ustrcr.cz se skládá z 19 000 souborů ve více než 400 adresářích; v redakčním systému je 728 stránek. Kromě české verze má i anglickou mutaci. Přes 5 000 pdf souborů obsahuje 47 665 digitalizovaných dokumentů. Počet návštěv překročil číslo 560 000, počet zhlédnutých stránek brzy dosáhne počtu 2 800 000.

Převod dokumentů do elektronické podoby (digitalizace) evidenčních pomůcek, archiválií i mikrofišových médií pro rozvoj informačního systému i elektronickou badatelnu Archivu bezpečnostních složek překročil 12 430 000 kopií.

Mezinárodní spolupráci Ústav s Archivem navázal a smluvně stvrdil s partnerskými institucemi v Polsku, na Slovensku, v Maďarsku, ve Spolkové republice Německo, na Ukrajině, v Rumunsku a ve Spojených státech. Výrazně se od počátku předsednictví České republiky při Radě EU podílí

na utváření Platformy evropské paměti a svědomí, budoucí nadnárodní instituce zaměřené na studium totalitních režimů v Evropě.

ARCHIV BEZPEČNOSTNÍCH SLOŽEK

Archiv bezpečnostních složek převzal archivní i úřední činnost prováděnou před únorem 2008 ministerstvy vnitra, obrany, spravedlnosti, vojenským zpravodajstvím, Úřadem pro zahraniční styky a informace a Bezpečnostní informační službou. Kromě jednotné aplikace archivního zákona sjednotil do svého informačního systému evidenční pomůcky veškerých bývalých ústředních bezpečnostních složek komunistického Československa: Státní bezpečnosti včetně Hlavní správy rozvědky (I. správa SNB), Hlavní správy kontrarozvědky (II. správa SNB), Hlavní správy vojenské kontrarozvědky (III. správa SNB), dále Zpravodajské správy Hlavní správy Pohraniční stráže a ochrany státních hranic, Zpravodajské správy generálního štábu ČSLA a odboru vnitřní ochrany MS ČR.

Nově zřízená evidenční skupina Archivu vyřídila od 1. února 2008 celkem 2285 žádostí oprávněných státních subjektů, kterým poskytla informace k více než 46 000 osobám.

Jedním z nejdůležitějších úkolů Archivu je zpřístupňování a příprava archivních materiálů vzniklých od dubna 1945 do počátku roku 1990 činností bezpečnostních složek k nahlížení, za splnění podmínek stanovených zákonem o archivnictví a spisové službě.

S ohledem na probíhající veřejnou diskusi se zájem o archivní dokumenty spravované Archivem neustále zvyšuje. Pro srovnání: zatímco za jedenáct měsíců roku 2008 navštívilo badatelny Archivu 1526 badatelů, o rok později to bylo již 1654 badatelů (do 20. listopadu 2009).

Zaměstnanci Archivu se společně s Ústavem podílejí na zpracování stanovených projektů. Výsledky své odborné činnosti prezentují ve *Sbor-*

níku Archivu bezpečnostních složek.

Webová stránka www.abscr.cz se skládá z téměř 71 000 souborů ve více než 900 adresářích; v redakčním systému je uloženo 276 stránek. Kromě české má i anglickou mutaci. Ve formě archivní pomůcky je zpřístupněno více než 709 000 záznamů k zájmovým osobám Státní bezpečnosti. Dalších 152 551 evidenčních záznamů zveřejněných dle zák. č. 107/2002 Sb. se nachází v databázích převzatých od ministerstev vnitra, obrany a spravedlnosti. Více než 1000 souborů pdf obsahuje přes 96 000 naskenovaných dokumentů. Počet návštěv přesahuje 320 000, počet zhlédnutých stránek překročil hranici 2 500 000.

Celkem webové stránky www.ustrcr.cz a www.abscr.cz obsahují 143 846 stránek naskenovaných archivních dokumentů; počet návštěv přesahuje 880 000 a počet zhlédnutých stran dosahuje 5 300 000.

Činnost Ústavu a Archivu výrazně ovlivňuje veřejná debata o naší totalitní minulosti. Zmínky o výsledcích činnosti obou institucí se za sledované období v českých médiích nacházely ve více než 2660 článcích a příspěvcích. Ústav a Archiv vydaly celkem 95 tiskových zpráv v českém jazyce a 35 tiskových zpráv v angličtině. Českým i zahraničním novinářům bylo určeno dalších 121 informací.

Ústav se finančně podílel na produkci filmů *Občan Havel přikuluje* (režie Jan Novák, 2008) a *Sága rodu Feierabendů* (režie Tom Feierabend, 2009) i na dalších projektech, jako je *Archiv* (ČT 2009), *Česká křídla nad Sionem* (režie Zdeněk Pojman, ČT Brno 2008), *Brno 1969* (ČT Brno 2009), včetně seriálů *Tajné akce StB*, *V zajetí železné opony*, *Neznámí hrdinové*, (ČT).

O činnost Ústavu i Archivu se zajímala řada zahraničních médií ze Slovenska, Polska, Německa, Ruska, Francie, Španělska, Spojených států, Japonska, mezi nimi Euronews, CNN a japonská státní televize NHK (listopad 2009).

(red.)

Ústav ocenil bojovníky za demokracii a svobodu

V předvečer 20. výročí pádu komunistického režimu v Československu, dne 16. listopadu 2009, byla v sídle Ústavu pro studium totalitních režimů a Archivu bezpečnostních složek poprvé předána ocenění boje za demokracii a svobodu – medaile Václava Bendy. Cena je určena osobnostem, které sehrály význačnou roli v boji za obnovu demokracie v Československé republice v letech nesvobody (1938–1945) a komunistické totalitní moci (1948–1989).

Foto: ÚSTR

Medaile předali ředitel Ústavu pro studium totalitních režimů Pavel Žáček a místopředseda Rady Ústavu Patrik Benda těmto oceněným:

diviznímu generálovi Čenku Kudláčkovi, in memoriam

Čeněk Kudláček se narodil v roce 1896. V průběhu první světové války bojoval jako příslušník československých legií v Rusku, Francii a Itálii. V rámci československé armády vystřídal řadu vysokých armádních funkcí. Za druhé světové války patřil k zakladatelům odbojové organizace Obrana náro-

da. Po odchodu do exilu působil v československé zahraniční armádě. V důsledku února 1948 opět odešel do exilu, kde nejprve ve Francii vedl jednu ze zpravodajských protikomunistických skupin. Byl členem Rady svobodného Československa. Zemřel v roce 1967. Medaile byla předána jeho příbuzným prostřednictvím zastupitelského úřadu České republiky v USA.

Denisu Nicholsonovi, MBE

Denis Nicholson byl vedoucím instruktorem britské zpravodajské a diverzní organizace Special Opera-

tions Executive (SOE) na výcvikové farmě Traig House, kde se v průběhu druhé světové války podílel na výcviku parašutistů z řad příslušníků československé zahraniční armády ve Velké Británii. Medaile byla předána prostřednictvím zastupitelského úřadu České republiky ve Velké Británii.

plukovníkovi ve výslužbě Ernestu van Maurikovi

Ernest van Maurik působil jako instruktor Special Operations Executive (SOE) na výcvikových farmách Garramore a Camus Darah, kde byli

Ivo Feierabend

Foto: Přemysl Fialka

za druhé světové války cvičení parašutisté z řad příslušníků čs. zahraniční armády ve Velké Británii. Podílel se mj. i na výcviku členů operační skupiny Antropoid Jana Kubiše a Josefa Gabčíka, kteří provedli atentát na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha. *Medaile byla předána prostřednictvím zastupitelského úřadu České republiky ve Velké Británii.*

plukovníkovi ve výslužbě Milanu Píkovi

Milan Píka se narodil v roce 1922 jako syn generála Heliodora Píky. Po německé okupaci odešel do Velké Británie, kde působil jako příslušník pozemního personálu Britského královského letectva (RAF). Jako student

práv byl v důsledku únorového puče vyloučen ze studia, zatčen a obžalován z pokusu o únos otce. Celých dvacet let se snažil očistit jeho jméno. Až v roce 1970 zrušil vykonstruovaný rozsudek Vrchní vojenský soud v Příbrami v plném rozsahu. *Medaili pan Milan Píka ze zdravotních důvodů převzal později.*

plukovníkovi letectva ve výslužbě Miroslavu Dvořáčkovi

Miroslav Dvořáček se narodil v roce 1928. V devatenácti letech nastoupil na Leteckou vojenskou akademii v Hradci Králové, ze které byl po únoru 1948 vyloučen. Po odchodu do exilu vstoupil do služeb exilové zpravodajské služby v čele s brigádním generálem Františkem Morav-

cem. Jako zpravodajský kurýr byl během své druhé mise do Československa v březnu 1950 za známých okolností zatčen a poté odsouzen na 22 let vězení. V roce 1964 byl podmíněčně propuštěn a o čtyři roky později emigroval do Kanady. V současnosti žije ve Švédsku. *Medaile byla panu Miroslavu Dvořáčkovi předána prostřednictvím rodinného přítele, pana Vladimíra Škvárně.*

Olze Hrubé

Olga Hrubá se narodila v roce 1927. V roce 1949 odešla se svým manželem Blahoslavem Hrubým do Spojených států, kde se aktivně podílela na vydávání časopisu *Religion in Communist Dominated Areas (RCDA)*, který po

Ocenění a jejich potomci v zasedacím sále budovy ÚSTR

Foto: Přemysl Fialka

několik desetiletí přinášel informace o represí ve státech za železnou oponou a potlačování lidských práv. Iniciovala mj. i celosvětový protest proti procesu a odsouzení Milady Horákové, k němuž se připojil i Albert Einstein a další světoznámé osobnosti. Po smrti svého manžela žije v New Yorku. *Medaile byla předána prostřednictvím zastupitelského úřadu České republiky v USA.*

Františku Kohoutovi, in memoriam

František Kohout se narodil v roce 1951. Dne 21. srpna 1969 demonstroval v centru Prahy proti okupaci Československa. V prostoru ulic Královská a U Prašné brány byl zasa-

žen střelbou příslušníků komunistických pořádkových jednotek a na místě zemřel. *Protože se nepodařilo vyhledat jeho příbuzné, zůstane medaile uložena v Ústavu pro studium totalitních režimů.*

Vladimíru Krubovi, in memoriam

Vladimír Kruba se narodil v roce 1950. Dne 21. srpna 1969 se aktivně účastnil protestů proti okupaci Československa v centru Prahy. V prostoru ulic Královská a U Prašné brány byl zasažen střelbou příslušníků komunistických pořádkových jednotek a na místě zraněním podlehl. *Medaili převzala jeho maminka, paní Jarmila Krubová.*

Bohumilu Siřínkovi, in memoriam

Bohumil Siřínek se narodil v roce 1955. Jako žák základní školy se společně se svými kamarády 21. srpna 1969 přes Prahu vracel z výletu domů do jižních Čech. V bezprostřední blízkosti kliniky v Londýnské ulici na Vinohradech, kde probíhaly protesty proti okupaci Československa, byl postřelen příslušníky komunistických pořádkových jednotek. Zraněním podlehl v ranních hodinách dne 24. srpna 1969. *Medaili převzal jeho bratr, pan Roman Siřínek.*

Marianne Canavaggio

Marianne Canavaggio se narodila v roce 1959. Jako bohemistka a pře-

kladatelka působila během tzv. normalizace jako lektorka francouzského lycea v Praze. Kromě překládání zakázaných autorů do francouzštiny se podílela na pašování rozmnožovací techniky pro disent a zahraniční literatury do Československa. Působila jako prostředník Pavla Tigrida, významného představitele československého exilu. Za tuto činnost byla šikanována komunistickou Státní bezpečností. *Medaile byla předána prostřednictvím zastupitelského úřadu České republiky ve Francii.*

Jaroslavu Fabokovi

Jaroslav Fabok se narodil v roce 1921. Za války působil v odboji jako člen odbojové skupiny Flora a zúčastnil se Slovenského národního povstání. Po zatčení v únoru 1948 uprchl do americké zóny v Německu. Stal se příslušníkem zpravodajské skupiny brigádního generála Františka Moravce a byl poslán do Československa, kde ho v srpnu 1949 během první mise zatkl. O tři měsíce později byl odsouzen k smrti, posléze k doživotnímu trestu. Se spoluvězni v Příbrami založil koncem roku 1951 „zpravodajskou skupinu“, která zamýšlela dodávat na Západ poznatky o uranových dolech. *Medaili převzal pan Jaroslav Fabok osobně.*

Ivo Feierabendovi

Ivo Feierabend se narodil v roce 1927 v rodině národohospodáře, ministra vlády druhé republiky, protektorátní a exilové vlády prezidenta Edvarda Beneše. Po odchodu do exilu vystudoval politické vědy na univerzitách v Berkeley a na Yale. Je emeritním profesorem San Diego State University a veteránem korejské války. Zároveň je členem a činovníkem Společnosti pro vědy a umění. *Medaili převzal pan Ivo Feierabend osobně.*

Mirku Janečkovi

Mirko Janeček se narodil v roce 1927. Jako student zemědělské fakulty se v únoru 1948 zúčastnil protikomunistických demonstrací. Po odchodu do exilu vystudoval univerzitu

v Uppsale (Švédsko). V roce 1951 se usadil v Kanadě, kde pracoval na ministerstvu pro imigraci. Po řadu let vydával časopis *Kanadské listy*, v jejichž rámci podchycoval činnost demokratického československého živilu v zahraničí. Je významným představitelem krajanského hnutí v Kanadě. *Medaili za pana Mirka Janečka převzala paní Renata Kolářová.*

Bořivoji Čelovskému, in memoriam

Bořivoj Čelovský se narodil v roce 1923. V roce 1948 odešel do exilu. V Kanadě jako úředník statistického úřadu pomáhal přistěhovalcům z komunistického bloku. V padesátých letech se podílel na zpravodajské operaci Královské kanadské jízdní policie, v jejímž důsledku byl z Kanady vyhoštěn rezident československé komunistické rozvědky. Po návratu do vlasti se v devadesátých letech věnoval publikační činnosti o soudobých dějinách. Zemřel v roce 2008. *Medaili převzala paní Helena Šindlerová.*

Danuši Muzikářové, in memoriam

Danuše Muzikářová se narodila v roce 1951. Dne 21. srpna 1969 se účastnila v centru Brna demonstrace proti okupaci Československa. V důsledku zásahu komunistických pořádkových jednotek byla poblíž náměstí Rudé armády (dnes Moravské náměstí) zasažena kulkou a na místě usmrcena. *Medaili převzala její sestra, paní Jaroslava Juránková.*

Stanislavu Valehrachovi, in memoriam

Stanislav Valehrach se narodil v roce 1941. Dne 21. srpna 1969 se účastnil v centru Brna demonstrace proti okupaci Československa. Na náměstí 25. února (dnes Zelný trh) byl při zásahu komunistických pohotovostních jednotek zasažen kulkou a usmrcen. *Medaili převzala jeho sestra, paní Eliška Filipová.*

Kamile Bendové

Kamila Bendová se narodila v roce 1946. Se svým manželem Václavem Bendou se během tzv. normalizačního období významně podílela na činnosti Charty 77 a Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných. Jako jedna z nemnoha manželek podporovala činnost československého disentu i v době věznění svého muže. Významně přispívala k ochraně a dodržování lidských práv v Československu. *Medaili převzala paní Kamila Bendová osobně.*

Jánu Langošovi, in memoriam

Ján Langoš se narodil v roce 1946. V osmdesátých letech patřil mezi čelné osobnosti slovenského disentu. V letech 1990–1992 byl federálním ministrem vnitra ČSFR, podílel se na restrukturalizaci jeho bezpečnostního aparátu. V září 1991 zřídil Útvar FMV pro dokumentaci a vyšetřování činnosti Státní bezpečnosti, předchůdce Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu. Po odchodu ze slovenské politické scény se zasloužil o zřízení Ústav paměti národa, v jehož čele v roce 2003 také stanul. Zemřel v roce 2006. *Medaili převzala jeho manželka, paní Gabriela Langošová.*

Jiřímu Grušovi

Jiří Gruša se narodil v roce 1938. V průběhu šedesátých let byl významným představitelem tzv. mladé vlny české literatury a spoluzakladatelem časopisů *Tvář* a *Sešity pro mladou literaturu*. Po roce 1969 publikoval v samizdatu a spoluorganizoval edici Petlice. Již jako signatář Charty 77 byl v roce 1978 vězněn za román *Dotazník*. V rámci akce Státní bezpečnosti „Asanace“ ho v roce 1981 komunistický režim zbavil československého občanství. Již jako velvyslanec České a Slovenské federativní republiky a České republiky působil v Německu a Rakousku. V letech 2004–2009 byl ředitelem Diplomatické akademie ve Vídni a prezidentem Mezinárodního PEN klubu. *Medaili převzal pan Jiří Gruša osobně.* (red.)

Pavel Žáček vyznamenán Čestnou pamětní medailí k 90. výročí vzniku Československé republiky

Ministr obrany Martin Barták dekoruje Pavla Žáčka pamětní medailí

Foto: Jiří Reichl

Ředitel Ústavu pro studium totalitních režimů Pavel Žáček byl v předvečer státního svátku vyznamenán Čestnou pamětní medailí k 90. výročí vzniku Československé republiky. Převzal ji spolu s dalšími oceněnými v Pantheonu Národního muzea v Praze z rukou ministra obrany Martina

Bartáka. Medaile je určena osobnostem, které se výrazným způsobem zasloužily o rozvoj státu, a to ke dni 28. října 2009. Kromě Pavla Žáčka byl oceněn i další pracovník Ústavu pro studium totalitních režimů, historik Jaroslav Čvančara, který se dlouhodobě zabývá dějinami 2. světové

války a obdobím Protektorátu. Mezi vyznamenanými byla i Zdena Mašínová.

Kromě těchto pamětních medailí udělil ministr obrany Martin Barták také vojenská resortní vyznamenání.

(red.)

Podpis dohody s rumunským partnerem

V pátek 27. listopadu podepsali zástupci Ústavu pro studium totalitních režimů a Archivu bezpečnostních složek dohodu o spolupráci s Národní radou pro studium dokumentů Securitate (CNSA, Rumunsko).

Ředitel ÚSTR Pavel Žáček, prezident kolegia Národní rady pro studium dokumentů Securitate Ladislau-Antoniou Csendes a ředitel ABS Ladislav Bukovszky si gratulují k podepsání dohody Foto: Přemysl Fialka

Ředitel Ústavu pro studium totalitních režimů Pavel Žáček, ředitel Archivu bezpečnostních složek Ladislav Bukovszky a prezident kolegia Národní rady pro studium dokumentů Securitate (Consiliul Național Pentru Studierea Arhivelor Securității) Ladislau-

-Antoniou Csendes podepsali v Praze rámcovou dohodu o vzájemné spolupráci v oblasti vědecké, vzdělávací a dokumentační činnosti. Jedná se již o druhou rumunskou instituci, se kterou byla podepsána dohoda o spolupráci v této oblasti. První byl rumun-

ský Institut pro vyšetřování zločinů komunismu (Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului in Romania), který se věnuje především vyšetřování a dokumentaci zločinů rumunské komunistické bezpečnostní služby Securitate. (red.)